

Этнасвята кліча на Палессе

Фестываль этнакультурных традыцый "Покліч Палесся", які сёння і заўтра праходзіць у вёсцы Ляскавічы, — гэта знаёмства з багаццем рамёстваў, промыслаў, традыцый палескага краю, асноўнымі этапамі развіцця ўнікальнага рэгіёна Беларусі. У гэтым свяце, другім па ліку, бяруць удзел рамеснікі, майстры, навукоўцы, прафесійныя і самадзейныя артысты. Вялікая колькасць людзей робіць фестываль з глыбокай любоўю да сваёй зямлі, каб усе іншыя — землякі і замежнікі — маглі далучыцца да значнай нацыянальнай падзеі, узгадаць, хто ёсць славяне-беларусы-палешукі, адкуль паходзяць карані гасціннай і добразычлівай нацыі...

Каб было што перадаць...

Сведкамі першага фестывалю сталі каля 10 тысяч чалавек. Сёлета арганізатары гатовы прыняць і больш. Сустрэкаць гасцей і ўдзельнікаў будуць гасцініцы саміх Ляскавічаў, Петрыкава і Жыткавічаў. Спецыяльна да свята былі падрыхтаваны і забяспечаны ўсім неабходным восем купэйных вагонаў на чыгунцы, некаторыя навучальныя ўстановы Ляскавічаў.

— Сёння ёсць і дзе спыніцца, і што паесці. Іншая справа — людзям трэба паказваць нешта цікавае, адметнае, самабытнае, бо гэта збліжае і натхняе, — кажа **генеральны дырэктар Нацыянальнага парку "Прыпяцкі" Сцяпан БАМБІЗА**. — Палессе, яно, вядома, распаўсюджваецца на чатыры краіны — Расію, Украіну, Беларусь і Польшчу. У Польшчы, напрыклад, падобныя фестывалі праводзяцца на вельмі высокім узроўні. І нам трэба не адставаць. З аднаго боку, падчас такіх сустрэч аб'ядноўваюцца беларусы, расіяне, украінцы і палякі, а з другога — нашы вяскоўцы, іх сем'і. Малыя і старыя апранаюць убory, якія захаваліся ў іх ад прабабуль, выходзяць разам на сцэну, выступаюць...

З іншага боку, нам неабходна захаваць і перадаць наступным пакаленням шэраг уменняў. Каб нашы нашчадкі ведалі, што менавіта тут было здабыта жалеза, што тут былі выдатныя кавалі, бортнікі і г.д. Сёння ж нашы дзеці, бадай, не ўяўляюць, як плятуцца лапці, робяцца снасці... Як захаваць этнакультурную спадчыну? Толькі з дапамогай падобных свят. Зацікавіць, а потым вучыць. На гэтую ідэю павінен працаваць і наш новы музей.

Музей прыроды — неабходная атрыбутыка Нацыянальнага парку. Гэта вельмі эфектыўнае экалагічнае выхаванне як дзяцей, так і дарослых. Так, у нас была палеміка Святлана Барысенка, Алена Даўжанок. Этнасвята кліча на Палессе

адносна таго, будаваць падобную ўстанову ці абысціся без яе. Для мяне асабіста адказ на гэтае пытанне быў адназначны: трэба паказаць, чым можна ганарыцца. Фінансаванне часткова забяспечыў Фонд аховы прыроды, астатняе парк узяў на сябе. Сам новы будынак — гэта аснова музея. Аднак пляцоўка вакол яго павінна стаць у перспектыве музеем пад адкрытым небам — каб там былі, скажам, млын, сядзіба палешука, а можа, і не толькі палешука, але і нашых суседзяў... Ідэй мноства. Трэба іх толькі ўкараняць і развіваць...

Нават вуліца — Фестывальная!

Два гады таму ў вёску Ляскавічы Петрыкаўскага раёна Гомельскай вобласці на першы фестываль этнакультурных традыцый "Покліч Палесся" з'ехалася звыш 10 тысяч чалавек — удзельнікаў і гасцей. Арганізатары — Нацыянальны парк "Прыпяцкі", Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Гомельскі аблвыканкам і Петрыкаўскі райвыканкам — нават не чакалі такой непадробнай цікавасці да новага праекта. Скажам, у той жа Польшчы падобныя святы ўжо добра прыжыліся, а для нас гэта быў "першы блін". І ён не аказаўся камяком.

У першую чаргу гасцей захапіў "Горад майстроў": мясцовыя народныя ўмельцы з некалькіх раёнаў Гомельшчыны і Брэстчыны нагадалі сучаснікам, дзе спрадвечу была найсмачнейшая мачанка і дранікі, вэнджаная рыба і смажаная свежына, мёд з калод і самагонка... Былі і канцэртныя выступленні прафесійных і самадзейных калектываў, кірмаш палескіх рамёстваў, конкурсы рэгіянальных падворкаў і нацыянальнай кухні, выставы-прэзентацыі сацыяльна-культурных праектаў. Былі і катанні на цеплаходах, маторных лодках, чаўнах. Была і дыскатэка з феерверкам!

Да прыёму, вядома, сур'ёзна рыхтаваліся. Каб не проста было дзе перакусіць-пераначаваць, але каб усё да апошняй дробязі было на ўзроўні.

— Безумоўна, за намі ў гэтай справе — добраўпарадкаванне навакольнай тэрыторыі, — расказвае **старшыня Ляскавіцкага сельвыканкама Вольга ЯНКЕВІЧ**. — Наогул, у апошнія гады Ляскавічы моцна змяніліся. Адрадзіліся. Па-першае, у 2008-м вёска атрымала статус аграгарадка. З таго часу былі ўзведзены будынкі разлікова-касавага цэнтра, комплекснага прыёмнага пункта, кавярня "Родны кут", гасцініца, непасрэдна адміністрацыйны будынак Нацыянальнага парку, Дом экалагічнай асветы, а таксама жыллё — каля 25 домікаў, 10 з якіх стварылі новую вуліцу — Фестывальную. Быў рэканструяваны стары будынак мясцовай сярэдняй школы, дабудаваны да яго харчовы блок са сталовай, спартыўная зала і стадыён. Рэканструявалі і будынак дзіцячага садка, участкавай бальніцы з амбулаторным і стацыянарным аддзяленнямі, стаматалагічным і фізіятэрапеўтычным кабінетамі, пяццю сацыяльнымі ложкамі сятрынскага догляду...

Адразу Ляскавічы прыраслі і жыхарамі. Землякі, якія некалі з'ехалі па розных прычынах, пачалі вяртацца на радзіму, аднаўляць крыху запушчанае бацькоўскае жыллё. Каб натхніць і падтрымаць тых, каго паклікалі карані, сельвыканкам нават аб'явіў конкурс на лепшы падворак сярод службовага і асабістага жылля. Матывацыяй стаў вылучаны Нацыянальным паркам 1 мільён рублёў пераможцам. Такім чынам удалося заахвоціць людзей яшчэ лепш падрыхтавацца да другога фестывалю.

Глядзі, вучыся, гуляй

План мерапрыемстваў сёлетняга фестывалю зацвердзіў намеснік прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь Міхаіл Русы. Згодна з гэтым планам, у заўтрашнім мерапрыемстве возьмуць удзел каля 1 тысячы артыстаў — самадзейных, заслужаных, аматарскіх, народных калектываў, індыўідуальных выканаўцаў з васьмі рэгіёнаў Гомельскай вобласці, прафесійных калектываў з Беларусі, Расіі, Украіны. Ад нашай краіны выступяць Нацыянальны акадэмічны народны хор Рэспублікі Беларусь імя Г. І. Цітовіча, Беларускі дзяржаўны ансамбль народнай песні "Свята", арт-група "Беларусы", цыганскае шоу "Алюр". Запрошаны і замежныя прафесійныя калектывы Чарнігаўскай вобласці (Украіна) і Бранскай вобласці (Расія).

— У звязцы з фестывалем на Петрыкаўшчыне разгарнуўся этнаграфічны лагер "Летнік", у рабоце якога бяруць удзел фалькларысты і этнографы, а таксама студэнты Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А. С. Пушкіна, Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ф. Скарыны, Мазырскага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя І. П. Шамякіна, — паведамляе **начальнік упраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Вадзім ШЧЭРБІЧ**. — Падчас экспедыцыі ўдзельнікі сустрэліся з мясцовымі носьбітамі фальклору ў вёсках Галубіца, Конкавічы, Міхедавічы Петрыкаўскага раёна, знаёміліся з элементамі традыцый рэгіянальнай культуры. Сабраны матэрыял будзе абагульнены і выдадзены ў спецыяльным зборніку...

Сёння ўпраўленне культуры Гомельскага райвыканкама сумесна з Міністэрствам культуры і [Нацыянальнай акадэміяй навук Беларусі](#) правядуць міжнародную навукова-практычную канферэнцыю "Традыцыйная культура Палесся і сучасны свет". У ёй удзельнічаюць спецыялісты ў галіне традыцыйнай народнай культуры, этнографы, фалькларысты, гісторыкі-культуралогі, мастацтвазнаўцы Беларусі, Расіі і Польшчы. Вучоныя абмяркоўвалі актуальныя праблемы сучаснага Палесся і магчымасці захавання каштоўнай спадчыны.

Ужо з 15 жніўня на тэрыторыі Нацыянальнага парку працаваў пленэр майстроў драўлянай скульптуры "Драўляныя чуд". Дзевяць майстроў з Гомельскай і Брэсцкай абласцей выраблялі драўляныя скульптуры з дубовага бярвення. Творы застануцца, безумоўна, на тэрыторыі парка.

Святлана Барысенка, Алена Даўжанок. Этнасвятая кліча на Палессе

Заўтра, 25 жніўня, гасцям фестывалю прадастаўляецца магчымасць азнаёміцца з тэматычнымі падворкамі народных промыслаў Палесся. Дванаццаць раёнаў прадставяць кожны сваю тэму. Скажам, Століншчына прадэманструе майстэрства ганчароў. Некалі ж тамтэйшыя ганчары забяспечвалі сваімі гаршчкімі ўсё Палессе! Пінчукі традыцыйна славіліся ўменнем шыць прыгожае адзенне, іх тэмай стане ткацтва. Для лельчукоў бліжэй бондарства і лазапляценне. Пяцёра кавалёў з Гродзенскай вобласці пакажуць сучаснікам сваё ўменне.

Падворкі размешчаны ўздоўж ракі, так што можна будзе паступова пераходзіць ад аднаго да другога, адкрываць для сябе свет нашых продкаў, а заадно ўбачыць выступленні творчых калектываў, іх абрадавыя танцы, гульні, усё тое, што адлюстроўвае каларыт палескага рэгіёна. Усё гэта будзе спалучацца з прэзентацыяй страў мясцовай кухні, работай пунктаў харчавання і гандлёвых радоў. Як і ў мінулы раз, будуць катанні на конях, у брычцы, цягнічку і г.д.

Для дзяцей устаноўлены пляцоўкі з атракцыёнамі, арганізавана гульнявая конкурсная праграма. Акрамя таго, будзе паказана незвычайная калекцыя адзення з прыродных матэрыялаў. Паралельна будзе дзейнічаць выстава дзіцячай творчасці.

Сваю творчую пляцоўку арганізуюць паэты, пісьменнікі і барды. Спецыяльная выстава прадэманструе кнігі аб жыцці беларускага Палесся. Мастакі Гомельшчыны атрымалі магчымасць паказаць больш за 50 сваіх работ. Ствараць новыя работы на пленэры будуць навучэнцы мастацкіх аддзяленняў дзіцячых школ мастацтваў Петрыкаўскага і Жыткавіцкага раёнаў.

Упраўленне фізічнай культуры, спорту і турызму Гомельскага і Брэсцкага аблвыканкамаў сумесна з Нацыянальным агенцтвам па турызме правядуць сумесную выставу друкаванай рэкламнай прадукцыі для арганізацыі турыстычных маршрутаў. У сценах новага Музея прыроды пакажуць тэматычныя відэафільмы.

У межах свята адбудзецца шэраг конкурсаў, сярод якіх і "Ганаровы паляшук". Сваіх кандыдатаў прапанавалі для спаборніцтва 11 раёнаў.

Экспанаты раскажуць усё

Удзельнікам і гасцям свята прадаставіцца магчымасць першымі азнаёміцца з новым музеем, які пачаў будавацца ў 2010 годзе на тэрыторыі Нацыянальнага парку, непасрэдна ў Ляскавічах. Парк наведвае штогод да 50 тысяч чалавек. Так што Музей прыроды можна назваць сёння звычайнай неабходнасцю. Аднак для таго, каб сам аб'ект аказаўся незвычайным, давялося сур'ёзна вывучаць вопыт і ўлічваць усе дробныя хібы пры стварэнні іншых падобных устаноў на тэрыторыі нашай і суседніх краін. Летась была здадзена першая чарга аб'екта — створана экспазіцыя залы прыродных комплексаў і аб'ектаў.

— У гэтай зале прадстаўлены асноўныя прыродныя комплексы — лясная і адкрытая поймы ракі Прыпяць, — праводзіць невялічкую экскурсію для звяздоўцаў **намеснік генеральнага дырэктара па навуковай рабоце Нацыянальнага парку "Прыпяцкі", кандыдат сельскагаспадарчых навук Анатоль УГЛЯНЕЦ**. — Адкрытая пойма — гэта месца пралёту і гнездавання вялікай колькасці птушак, так бы мовіць, міграцыйны калідор. За межнікі з Галандыі, Аўстрыі, Бельгіі, іншых краін з задавальненнем прыязджаюць дзеля таго, каб пабачыць на пралёце чорнага бусла, арлана-белахвоста, марадунку, белалазанку, турухтанаўку... Гэты ўчастак Нацыянальнага парку

Святлана Барысенка, Алена Даўжанок. Этнасвята кліча на Палессе

прадстаўлены на экспазіцыі ўвесну, калі Прыпяць шырока разліваецца... Менавіта тут, на астраўках сушы, захаваліся пойменныя дубравы. Такія ёсць, бадай, толькі на Прыпяці. Гэта ўнікальнае месца як для заходняй, так і для ўсходняй часткі Еўропы. Некаторыя замежнікі едуць да нас з мэтай азнаямлення з гэтымі дубравамі.

Наступная частка экспазіцыі — прыродны комплекс першай надпойменнай тэрасы. У Прыпяці — пойма і дзве тэрасы. Некалі рака была надта шырокай, аднак з цягам часу патак звужаўся, урэзаўся ўглыб і з'явіліся тэрасы. На першай мы бачым старычнае возера. Яно за тысячу гадоў утварылася на месцы былой ракі, якая змяніла сваё рэчышча. Тут таксама ёсць дубравы, шыракалістыя і чарнавольхавыя лясы, растуць вербы... Жывуць бабры, качкі, буслы, у іншых шыракалістых лясах добра сябе адчуваюць розныя віды парнакапытных. Найбольш каларытны тутэйшы прадстаўнік — еўрапейскі зубр. Яшчэ напрыканцы XVIII стагоддзя зубр быў на Прыпяці, аднак праз 200 гадоў даваўся яго вяртаць на гэтыя ўгоддзі, завозіць з Белавежскай пушчы, падмаскоўнага запаведніка. Сёння тры вольныя мікрапапуляцыі зуброў жывуць тут свабодна, з камфортам. Мы іх толькі ахоўваем.

га. Буйнейшае балота, прычым ёсць і нізіннае, і пераходнае, і верхавое. Верхавое — апошняе, адно з самых паўднёвых балот такога тыпу. На ўчастку шыракалістага лесу водзіцца алень, барсук, на ўскрайках сасновых лясоў — цецярук, а на балотах — пераважна глушэц, шэры журавель, які вядзе скрытны лад жыцця, жыве падалей ад людскіх вачэй. Гэта яшчэ адна сур'ёзная падстава для прыезду замежнага турыста — Трэцяя частка экспазіцыі — другая надпойменная тэраса. 6-8 тысяч гадоў таму гэта была велізарная лагуна, аднак паступова зямля паднімалася, вады становілася менш, з'яўляліся водныя астраўкі. Вятрамі намяло дзюны, мінеральныя астравы, якія акаляюць мясцовыя балоты — шырынёй да 10 км і даўжынёй — да 30 км. Гэта 30 тысяч падзвігіца на гэтую пойму, гэтае балота. Праз наш турадзел група турыстаў або адзін чалавек можа аформіць такую экскурсію... У нас, дарэчы, распрацаваны спецыяльныя экалагічныя тропы — да самай вялікай сасны ў парку, да цар-дуба, які толькі пяцёра абхапіць могуць... На цар-сасне яшчэ стаяць старыя калоды — борці, якія літаральна гадоў 50-70 таму давалі мёд. Засталіся яшчэ тыя, хто і цяпер займаецца бортніцтвам, збірае мёд на дрэвах. А такі мёд сапраўды каштоўны, чысты...

Далей надпойменная тэраса пераходзіць у водна-пясчаную раўніну з дзюнамі. З-за надта засушлівага клімату на Палессі елак, якія любяць вільгаць, фактычна няма, аднак тут, на пераходзе ад балота да сухадола, захаваўся астраўны ельнік. З жывёл у гэтых мясцінах сустракаюцца воўк, кабан, казуля і іншыя.

Нарэшце, дзюны, пяскі. Гадоў 10 тысяч таму вятры надзьмулі дзюны. Тут растуць крывававатыя нізкарослыя сосны — не ўзнікаюцца вышэй, бо ім не хапае вільгаці. Крыху ніжэй сустракаецца сасна больш прамая і высокая, больш дрэў і кустоў, ёсць верасовыя, чарнічнік. Цячэ адна з невялікіх палескіх рачулак — Свінавод. Верагодна, назвалі яе так з-за таго, што некалі тут вадзіліся дзікія свінні. Бліжэй да рэчкі прытулілася вёска. З жывёл мы бачым казулю еўрапейскую, лісу...

Падчас экскурсіі наведвальнік даведаецца, што працягласць Прыпяці, якая працякае праз Брэсцкую і Гомельскую вобласці і ўпадае ў Кіеўскае вадасховішча, складае 761 км. У рацэ сустракаюцца 44 віды рыб, некаторыя з іх — сом, судак, шчупак, сазан (або дзікі карп), лінь, лешч, акунь і плотка — прадстаўлены ў якасці музейных экспанатаў даволі арыгінальным чынам... Калі паглядзець уверх, можна ўбачыць чучалы ястраба, савы, луныя балотнага і палявога, сокала-пустэльгі і інш.

На першым паверсе музея прадстаўлена таксама гісторыя і археалогія прыпяцкага Палесся. Наведвальнік павінен атрымаць інфармацыю аб тым, што тут было ў час, калі толькі пасяліўся чалавек, і што ўяўляе Нацыянальны парк "Прыпяцкі" сёння. На другім паверсе — экспазіцыя быту і заняткаў палешукоў. Можна пабачыць падворак палешука, а надалей будуць дзейнічаць зменныя выставы рэчаў, карцін і фота. Мяркуецца, што першым выставіцца гомельскі калекцыянер Валерый Грымашэвіч, які мае шмат старых абрусаў, ручнікоў мінулых стагоддзяў, нацельныя крыжыкі, каменныя сякеры, нават кавалачкі паперы з указам цара, стары пашпарт і інш. Такім чынам, музей дасць усе асноўныя веды аб жыцці Палесся.

Святлана БАРЫСЕНКА, Алена ДАЎЖАНОК.

Фота Марыі ЖЫЛІНСКАЙ.